

מצוות בטלות לעתיד לבוא - שיטת המהר"ל

וסוגיא דגמרא (נדה סא,ב) כך היא: "בגד שאבד בו כלאים, לא ימכרנו וכו', אבל עושה אותו תכריכין למת. אמר רב יוסף: זאת אומרת מצוות בטלות לעתיד לבוא. אמר ליה אביי, ואיתימא רב דימי: והאמר רבי ינאי לא שנו אלא לסופדו, אבל לקוברו אסור? אמר ליה: ולא איתמר עלה אמר רבי יוחנן: אפילו לקוברו. ורבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן: 'במתים חופשי' - כיון שמת האדם נעשה חופשי מן המצוות" - עד כאן.

ולפי הסוגיא דגמרא, אין נראה דהא דקאמר רב יוסף "מצוות בטלות" היינו משום דמת פטור מן המצוות, כדאמר רבי יוחנן (שלהב יוסף אין זה מפני המוות, אלא מפני הזמן עצמו לעתיד שהמצוות יהיו בטלות). דלא הוה ליה (לרב יוסף) למימר בהך לישנא, רק הוה ליה למימר: "זאת אומרת מת פטור מן המצוות", כדאמר רבי יוחנן⁶⁰⁶. אלא דרבי יוחנן לחוד, ודרב יוסף לחוד⁶⁰⁷.

דרב יוסף אתי לאשמועינן דמצוות בטלות לעתיד - היינו לזמן התחייה⁶⁰⁸, כשיעמוד המתים, לא יהיו המצוות נוהגות. דאם לא כן, כיון דקיימא לן בגד הנקבר עם המת עולה עמו לעתיד⁶⁰⁹, דאף על גב דמת פטור מן המצוות, הרי כשיעמוד המת יהיה חייב במצוות. והתכריכים עצמם שהם למת, הם בשביל התחייה, להודיע כי אין המת כמו הבהמה שאין לו תקווה ותוחלת, אבל הוא חוזר לחייתו, כאדם שהוא ישן וחוזר לעמוד. כדכתיב (ישעיהו כו, יט): "הַקִּיצוּ וְרַנְנוּ שְׁכֵנֵי עֶפְרָיִם", הרי שקרא הכתוב אותם ישנים. ולפיכך לא היה ראוי לעשות להם תכריכין של כלאים, אם לא היו המצוות בטלות לעתיד. (אם כן, ללא קשר לשאלה אם יקום המת דווקא בתכריכין אלו, עצם זה שהם רומזים לימים אלו - א"א שיעשו מכלאים, אא"כ ימים אלו פטורים ממצוות.)

הערות - ילמד ענוים דרכו

- 606 וכן הקשה הריטב"א על הרשב"א, והובאו דבריו לעיל.
- 607 אין כוונת המהר"ל לומר שרבי יוחנן חולק על רב יוסף. אלא רק לומר שזה מדבר על זמן התחייה וזה מדבר אחר המוות מיד. המהר"ל יבאר את דבריו יותר לקמן.
- 608 וכן פירשו התוספות, וכן פירש הריטב"א בשם הרא"ה והסכים עמו.
- 609 כדברי הגמרא בסנהדרין צ,ב: "שאלה קליאופטרא מלכתא את רבי מאיר, אמרה: ידענא דחיי שכבי (=שיחיו המתים), דכתיב: 'ויציצו מעיר כעשב הארץ', אלא כשהן עומדין, עומדין ערומין או בלבושיהן עומדין? אמר לה: קל וחומר מחיטה, ומה חיטה שנקברה ערומה, יוצאה בכמה לבושין, צדיקים שנקברים בלבושיהן - על אחת כמה וכמה". וכן כתוב בירושלמי כלאים ט,ג שכסות היורדת עם האדם לשאול - היא באה עמו". ובשבת קיד, א ציווה רבי ינאי לבניו שלא יקברוהו בבגדים לבנים - שמא לא יזכה ויהיה כחתן בין אבלים, ולא בבגדים שחורים - שמא יזכה ויהיה כאבל בין חתנים. וכן פסק שו"ע יו"ד סימן שנב. וכן פירשו התוספות בסוגיה בנידה: "הך דקתני דלכתחילה עושה לו תכריכין מכלאים, אף על פי שכשיעמוד לעתיד - יעמוד במלבושיו שנקבר בהן, שמע מינה שמצוות בטלות לעתיד לבוא". אף על פי כן, על פי המהר"ל לקמן הדגש אינו שהמת יקום עם אותם תכריכים, אלא שהתכריכים נעשים לרמוז על הקימה לעתיד. וכן כתב בחידושי אגדות לכתובות קיא,ב ולסנהדרין צ,ב שהכוונה ללבוש רוחני.

⁶¹⁰ובמדרש: "וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אֵין" (קהלת ג, יט) - רב הונא ורב אמי; חד אמר: שעשה לו קבורה. וחד אמר: שעשה לו תכריכין". - עד כאן.

וביאור זה, מה שאמר הכתוב: "וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אֵין", רוצה לומר כי האדם מצד גופו בעולם הזה כלה ומת. ואם אמר הכתוב: "ואין יתרון לאדם מן הבהמה", היה משמע שאין יתרון כלל לאדם מן הבהמה. אבל כיון שהכתוב אמר: "וּמוֹתֵר הָאָדָם", משמע שיש לו יתרון לאדם, אבל יתרון זה "אין". רוצה לומר שאין לו מציאות בפועל (במציאות כרגע, אלא זהו יתרון שיתגלה בעתיד).

ופליגי בזה; חד אמר - שעשה לו קבורה, ובוזה נראה כי אין האדם כמו הבהמה שאין לו תקווה עוד, ולכך אין הבהמה נקברת, אבל האדם נקבר. וקבורתו מורה על שלעתיד יקום ויחיה ולא קיבל ההעדר מכל וכל. שאם קיבל ההעדר מכל וכל, למה לו הקבורה? אבל מורה דבר זה שאין לו ההעדר מכל וכל⁶¹¹.

וכן אם קיבל העדר מכל וכל - למה לו התכריכין? כיוון שקיבל העדר מכל וכל! אבל יתרון זה אין לו מציאות עתה (אלא לעתיד בזמן התחייה), שהרי הגוף מת, ולכך אמר הכתוב: "וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אֵין".

ומחלוקת אלו החכמים:

למאן דאמר "יתרון - זה קבורה", כי הגוף לא קיבל העדר מכל וכל, כי הגוף הוא עיקר⁶¹² האדם. ועוד, כי הגוף הוא מן האדמה, אשר האדמה ראוי לקיום יותר. והוא דבר נפלא, נתבאר במה שאמר הכתוב (קהלת א, ד): "וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת", ומזה באה התחייה לאדם. ולכך אמר "וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אֵין", רוצה לומר הקבורה. כי הקבורה מורה שאין כאן העדר גמור מצד גופו. שאילו היה העדר גמור, לא שייך קבורה לדבר שהוא העדר גמור.

הערות - ילמד ענוים דרכו

- 610 עתה בא המהר"ל לחזק את הכיוון שהתכריכים נועדו לכבוד המת, לבטא את מעלתו שיקום לתחייה.
- 611 ההספד מתייחס לנשמה שעוזבת את העולם הזה. אבל מצוות הקבורה היא לגוף העומד לפנינו, שיש מצוות עשה לקבורו: "קבור תקברנו ביום ההוא", ואיסור הלנה וניכול: "לא תלין נבלתו על העץ". כלומר התורה מחייבת אותנו להתייחס בכבוד אל גוף האדם. אין זה רק בגלל "מה שהיה" שהנשמה השתמשה בו, אלא גם ובעיקר בגלל מה שיהיה: תחיית המתים. וגם בגלל מה שקורה בין שני הזמנים - שעל הגוף עוברים תהליכים של כילוי וזיכוכ כהכנה לזמן התחייה. המוות איננו חידלון, אלא מעבר לפעילות אחרת. עיין שמונה קבצים א, תפו; ג, לא; ה, רלב.
- ונראה לפי זה לפרש מצוות הקבורה אף למתחייב תלייה בבית דין "כי קללת אלוהים תלוי", היינו שחיסרון קבורה מורה על כפירה ח"ו בתחיית המתים, וזוהי פגיעה בגוף שנברא בצלם אלוהים, היינו שאיבריו כדוגמת כלל סדרי ההנהגה (עיין דעת תבונות סימן פ). ואף החוטא שהתחייב מיתת בית דין - כיוון שהתקיים בו העונש למטה יש לו כפרה למעלה.
- 612 כלומר שורש האדם, כמו באילן ש"עיקרו" הוא השורש שלו. ועיין דרך חיים ג, יז בביאור המשנה "כל שחכמתו מרבה ממעשיו למה הוא דומה". ועיין עוד בדרך חיים ה, ג.

ולמאן דאמר "זו תכריכין", רוצה לומר כי כבוד האדם וצלמו האלוהי לא יקבל העדר גמור, שאין כבוד האדם וצלמו נכנס בכלל ההעדר. שאילו היה מקבל העדר גמור, למה לו התכריכים לכבודו, הרי כבודו נעדר? אלא אין כבודו נעדר לגמרי, ולכך ראוי אל התכריכין⁶¹³. ואף אם אין זה נמצא בפועל לגמרי, מכל מקום אין העדר לכבוד האדם וצלמו. וזה שאמר "ומותר האדם מן הבהמה אין" - אלו התכריכין, רוצה לומר שלא קיבל כבוד האדם וצלמו של העדר גמור. והוא ידוע ממה שאמרו חכמים (תענית ה, ב): "יעקב אבינו לא מת", ואמרו (בבא מציעא פד, א): "שופרא דיעקב מעין שופרא דאדם הראשון", אשר על אדם הראשון נאמר "כי בצלם אלוהים עשה". וכבר ביארנו זה במקום אחר (חידושי אגדות ב"ב נח, א).

ויש לך להבין מעתה מחלוקתם: מאן דאמר שיש לו קבורה - שהוא שייך לגוף. ומאן דאמר שיש לו תכריכים, שהם כבוד האדם - שראוי האדם לכבוד מפני צלם אלוהים, ומצד הצלם הזה הוא התחייה.

ומעתה מה שאמר (רב יוסף): "מצוות בטלות לעתיד", שאם לא היו בטלות לעתיד, כיון שתכריכין הם בשביל התחיה, ומורים התכריכים שהוא חי בכוח, ראוי שלא יהיו כלאים⁶¹⁴. אבל מפני שהמצוות בטלות לעתיד, לכך מותר בכלאים.

ורבי אמי דסבר דלקבור בו אסור (שם) - יראה דשפיר סבר דמצוות בטלות לעתיד, מכל מקום אסור לקבור בו בעולם הזה⁶¹⁵.

ואפילו אם סבר רבי אמי דמצוות אין בטלות לעתיד, מכל מקום לא קיימא לן כוותיה. רק כרבי יוחנן, דאפילו לקבור בו מותר⁶¹⁶.

הערות - ילמד ענויים דרכו

613 עיין בדבריו בנר מצווה על מאמר חז"ל: "הזהיר בציצית - זוכה לטלית נאה", היינו לזמן התחייה.
614 בשונה מהתוספות, שמסבירים את רב יוסף שהוא כמ"ד שמתים שעתידים לחיות בלבושיהם הם עומדים (ויביאם המהר"ל לקמן), המהר"ל לא נכנס לזה. עצם עשיית התכריכין מורה על תחיית המת לעתיד, ואם יהיה חייב לעתיד במצוות, אי אפשר שלבוש שכל עניינו מכוון לזמן ההוא - יהיה בו איסור כלאים.

615 וביאור העניין: בזמן המוות הגוף עובר דינים ותיקונים לקלוקלים שנדבקו בו בעולם הזה וזה הכנה לתחיית המתים. נמצא שדינים אלו יש להם קשר לעולם הזה - למעשים שעשה בעודנו בעולם הזה, וגם לעולם הבא - הכנה למדרגה של העולם הבא. והם שני מבטים על יסורי המוות: "כפרת עוונות" או "יסורי לידה". ועל זה נחלקו רב אמי ורב יוסף, האם יש להתייחס לתקופה הזאת כשורה לעבר ועל כן עדיין במיתה חייב במצוות, או שהיא קשורה כבר לתקופת השכר ועל כן המת פטור מהמצוות.

ולפי זה אביי לא בא להקשות על דברי רב יוסף שאמר ש"מצוות בטלות לעתיד לבוא" מדברי רב אמי, אלא להקשות על ההנחה ההלכתית של רב יוסף שמותר אף לקבורו, שדעת רב אמי שאף על פי שלעתיד יהיה פטור, עתה עדיין חייבים במצוות.

616 כן פסק הרמב"ם בהל' כלאים י, כה והשו"ע יו"ד שא, ז. עיין גם כן בדברי רבי יהודה בתוס' בע"ז סה, ב, שכתב שדברי שמואל שבזמן לבישת התכריכין למת מטילים בהם ציצית - זה כשיטתו ש"אין

והשתא הא דפריך בפרק קמא דע"ז: "והאמר רבי יהושע בן לוי: היום לעשותן - ולא למחר לעשותן", היינו כי מי שלא קיים המצוות בעולם הזה (=אוה"ע שבאות לע"ל לבקש לקיים מצוות), אין יכול לומר שיקיים אותם בעולם הבא - לדברי הכל פריך. כי אם לא קיים המצוות עתה, לא יועיל לו שיקיים אותם לעולם הבא, ופשוט הוא. וקאמר (נדה סא, ב) "דרבי יוחנן לטעמיה", כלומר שאל יקשה לך: אפילו (תאמר ש) מצוות בטלות לעתיד, כיון דלובשין אותו עתה בעולם הזה - יהיה חייב המת? ⁶¹⁷ ולכן אמר: "רבי יוחנן לטעמיה", דמת פטור מן המצוות, אם כן מותר בכלאים.

וכן (מה שנאמר לעיל שדברי רב יוסף "לעתיד לבוא" הכוונה לימי התחייה) מוכח מדברי התוספות (שם ד"ה אמר). שהרי התוספות פירשו ד"מצוות בטלות לעתיד לבוא" כשיעמדו בלבושיהן, ולפיכך מותר בכלאים. הרי התוספות מפרשים כי מה שאמר "מצוות בטלות לעתיד" - הוא לזמן התחייה. ומעתה התבאר מה שאמר "מצוות בטלות" הוא לזמן התחייה.

ומכל מקום ⁶¹⁸ אין לומר בזה כלל שהתורה חס ושלום תהיה בטלה. שאם כן היה לו

הערות - ילמד ענוים דרכו

בין עולם הזה לימות המשיח". אבל אנן קיי"ל כרבי יוחנן שסובר שמצוות בטלות לעתיד לבוא ולכן אין אנו קוברים את המת בציצית. וכן כתבו תוס' בב"ב ע"ד, א והרשב"א בחידושי לברכות יח, א. כי המת עורנו קיים בעולם הזה, שהמצוות מחויבות. ועל זה תירץ "במתים חופשי". והנה המהר"ל הלך בזה כדברי הרשב"א שדברי ר"י בוודאי מדברים על המת מיד אחר פטירתו, והכוונה שאנו לא נחטיא אותו.

אבל באמת ניתן לומר שגם ר"י מדבר על המת שנעשה חופשי כשיקום, כי מאי קמ"ל שהמת פטור? הרי זה פשיטא! אלא אפילו אחר התחייה קאמר. וכן דעת תוס' בע"ז סה, ב. וניתן לשלב את הדברים ולומר שכוונת רבי יוחנן שהתורה מחייבת בזמן שאדם נמצא בימי העבודה, אבל לא בימי השכר. ולכן אדם שמת ועולה לעולם הנשמות שיש שם מקצת שכר - פטור מהמצוות, וק"ו בימי התחייה ששם השכר הגדול. וכן נראה בריטב"א.

618 כאן בא לענות כיצד הדברים מסתדרים עם העיקר שהתורה שלמה ולא תשתנה. ותירץ שהתורה שלמה אבל המצוות משתנות בהתאם למה שקבעה התורה עצמה. וכמו שיש "מצוות לשעה" ואין זה שינוי בתורה כי כך קבעה התורה, וכמו שנביא משנה דבר בהוראת שעה ואין זה שינוי בתורה כי התורה נתנה לו את הסמכות, וכמו שחכמים דורשים ב"ג מידות ומתקנים תקנות וגוזרים גזרות - כל זה אינו שינוי בתורה כי כך התורה קבעה וזה סדר התורה - כך גם עניין מצוות בטלות לעתיד לבוא. וכן כתב ר' אלחנן וסרמן בקובץ שיעורים ח"ב סימן כט: "בעניין מצוות בטלות לעתיד לבא: לכאורה קשה, דהא אחד מעיקרי הדת הוא שזאת התורה לא תשתנה לעולם? ויש לומר: דהכוונה בעיקר הזה, שדיני התורה לא ישתנו מכפי שנאמרו בסיני על ידי מרע"ה. וגם זה נאמר בסיני, שלעתיד לבוא יהיו המצוות בטלות! ולא יתחדש לעתיד שום דין מה שלא ניתן למרע"ה. והא דמצוות בטלות לע"ל, גם זה הוא אחד מדיני התורה המצויה אצלנו היום".

אולם המהר"ל לא תירץ מה תשובתנו לנוצרי שאומר שאם כך גם הם ביטלו "רק" את המצוות? התשובה היא שהם ביטלו את המצוות לא על פי כללי התורה אלא מחוץ לתורה וזו כפירה. ועוד שהם ביטלו בתקופה שלא היתה שכינה, ומי שביטל לא היתה לו סמכות לבטל, ולא מתוך חיבור למגמות התורה. לביטול יש שלושה תנאים (עיי' כוזרי ג, כב-מט): א. סמכות על ידי סנהדרין בתקופת שכינה

מסלול 1: יום ג לפרשת בא
מסלול 2: יום ה לפרשת וארא

לומר: "זאת אומרת התורה תהיה בטלה". אבל אמר "מצוות בטלות לעתיד"⁶¹⁹ - שלא יהיו בסגנון זה שהם עתה.

כי התורה היא סדר עולם הזה, כמו שביארנו (בסוף פרק נא). אבל לזמן התחיה, הוא עולם הבא, ואין לו סדר העולם הזה. ולכך מצוות התורה יהיו בטלים, כפי מה שהוא סדר עולם התחיה. ומכל מקום לא נקרא זה ביטול התורה, כי התורה כוללת סדר כל המציאות. וגם בתורה נרמז סדר המציאות שהוא לזמן התחיה, מה שיהיה. והרי התורה קיימת כבראשונה⁶²⁰.

הערות - ילמד ענוים דרכו

במקום אשר יבחר ה'; ב. על הביטול להיעשות על פי כללי התורה (בעניין כוחו של ב"ד הגדול לעתיד עיין לנבוכי הדור פרק יד); המגמה תהיה תואמת את מגמות התורה ולא ערכים חיצוניים לה. אולם כל אדם כן יכיר שלא הגענו כלל לעתיד לבוא והעולם זקוק למצוות, כמו שכתב הרא"ה לנבוכי הדור פרק יד: "ידעתי אמנם שהדעה הנישאה הזאת תוכל להיות למפגע לקלי דעת החפצים לדחוק את הקץ ורודפים את העתיד הרחוק בלא זמנו. אלה הם השועלים המחבלים, שאף שהרגשתם היא הרגשה רוממה ונעלה, אבל רוחם אינו רוח שוקט הראוי לכל איש ישר היודע את אשר לפניו. האדם המיושב בדעת, לא תניעהו כלל כל משאת נפש על דבר העתיד מלנצור תעודה ולעשות ולקיים את כל המצוות שבתורה על פי אשר הורונו חכמינו ז"ל מייסדי התלמוד, ולהכיר גם כן בהכרה פנימית איך הוא ממלא בזה את החובה המוסרית האמיתית לחיי האומה ועתידותיה, שהוא בדיוק העמוק של אחרית המילה של האמת - רצון השי"ת ועבודתו, שהוא חפץ בצדק ובמשפט וכל מעגל טוב". וכן כתב בשמונה קבצים ה, צו: "הרשעה של ביטול המצוות והמרדה המעשית, שהיא חורבן העולם... יונקת היא מעתיד רחוק, ממצוות בטלות לעתיד לבוא, אבל מקסם שווא חזתה. במקום העליון הכל מיתקן, כל העולמים הגשמיים והרוחניים... לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות... אבל כשבאה ההשחתה לבטל את המצוות בעוד אשר הסיגים לא נטהרו, בעוד שלא נצטרפו הבריות כלל, הרי זה מבלע נחלת ה'..." וז"ל באורות הקודש ד, תקטז: "קודם שיבוא העולם החדש, שיהיה לו מגע באותו האור העליון, שיהיה שייך לומר בו פנים של 'מצוות בטלות לעתיד לבא', יתגלו המצוות בהוד סגולתם... וכל העולם כולו ישתומם למראה גודלם ויפעת כבודם, וכל ישראל יתדבקו באהבתם בכל לב, בעצמיות הטבע האלוהי שבהם, ומרוב אהבה וחשק יתקשרו בקדושת כל המצוות כולן, ורזיהן בפועל ובמעשה יגלו אליהם מרוב שמחת גילם בעשייתם, ומאווירא דארץ ישראל המחכים ויפיע אור קודש כליל חכמה על כל הנשמות בפרטיות ובכלליות, להתענג על יקר תפארת דעת האמת שבחיינו נועם וקודש של סגולת המצוות. ואם הקדושה תמלא בשיפעתה בעולם עד כדי המידה של התעלות קודש המביאה לבטלותן של מצוות, יהיה זה דווקא אחרי תקופה ארוכה מלאה אהבה וחשק, מלאה אמונה קדושה ודבקות אצילית אלוהית טבעית. 'ונתתי תורתם בלבם ועל לוח לבם אכתבנה'... אבל לעולם לא יבוא מעמד עליון זה, כי אם אחרי שיוקדם לו מעמד של תחיה תורנית מצוותית שלמה בכל הוד יופייה, בתשובה מאהבה המקפת את כל האומה כולה, ופועלת גם כן על כל העולם..."

619 עיין לעיל פרק יא בהבדל שבין "תורה" ל"מצוות" על פי הפסוק: "כי נר מצווה ותורה אור".

620 מהמהר"ל יוצא שהתורה לא תבטל ויהיה סדר חדש שנגלה בתורה לעתיד. והריטב"א תירץ באופן אחר: "שהתורה לא ניתנה לזמן, כל זמן שיהא העולם הזה קיים שיש בו זכות או חובה וממנה אין לגרוע ועליה אין להוסיף. אבל לעולם הבא - שאין בו לא זכות ולא חובה - נמצאת בטלה מאלה. וכן אמר הכתוב: 'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם'. וכשם שבטלה מן המתים בקבר, לפי שהם חופשים מן המצוות". כלומר התורה תמיד כפי שהיא, ואין תורה או מצוות אחרות זולתה. אלא

וכמו שכתוב בתורה על איזה מצוות שלא יהיו נוהגים רק לזמן, שהרי "לא תיסוב נחלה ממטה למטה" הוא לדור באי הארץ בלבד (תענית ל,ב). ולא יאמר בזה שהתורה חס ושלום בטלה, אבל יאמר שכך אמרה התורה, שהמצווה היא זמן זה ולא יותר. וכך בתורה כתיב כל סדר המציאות לנצח נצחים. ואם אנו לא יודעים, אבל לעתיד נבין דברי תורה על בוריה, ונדע כי מה שכתוב בתורה מצוות אלו, הם שייכים כמו שהוא האדם בעולם הזה עם גופו שיש לו בעולם הזה. ולזמן התחיה, לפי מה שהוא סדר בעולם התחייה, כמו שיתבאר אחר כך.

לכן אף אם אנחנו מודים כי לזמן התחייה בטלים המצוות - כפי פשט הגמרא, אין בזה שינוי אל התורה, כלל בדבר מה. וזה שרצינו לבאר, ועוד יתבאר (בפרק הבא).

שאלות מנחות:

- ✦ מהי מטרת הלבשת התכריכים למת?
- ✦ האם לפי המהר"ל יש עניין לעשות תכריכים דווקא מכלאים?
- ✦ מה מסמלת הקבורה? מדוע קוברים רק באדמה?
- ✦ הסבר: "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" - מכוח העפר - תשוב!
- ✦ מהי המחלוקת של רב אמי ורבי יוחנן על פי המהר"ל?
- ✦ לפי המהר"ל, האם רבי יוחנן ורב יוסף חולקים או פשוט כל אחד מדגיש צד אחר בפטור מהמצוות?
- ✦ מה המשמעות ש"המצוות בטלות" אבל "התורה קיימת"?
- ✦ האם אין דברי המהר"ל מחזירים את הסיכון של הפרשנות של הנוצרים ש"לעתיד לבוא" כבר בא, ומצוות בטלות, אף ש"התורה קיימת"?

הערות - ילמד ענוים דרכו

שהיא מחייבת בזמן שיש בחירה ועבודה. ולכן אילו היתה בחירה ועבודה בימי התחייה - היו חייבים בקיומה. ואין בחירה בימי התחייה כמו בזמן המוות, כי זה זמן השכר, ולכן פטורים. ובליקוטי יהודה הביא בשם זקנו הרה"ק בעל האמרי אמת, הסבר שלישי: "בפסוק 'ואשבור מוטות עליכם' - למה כתבו זאת רק בסוף, הלוא לזה אנו מצפים בכל יום ויום שנוצה כבר לביאת המשיח וישבור הקב"ה עול הגלויות מעל צווארנו? ותירץ ע"פ מה שאמרו חז"ל: 'מצוות לאו ליהנות ניתנו', ופירש רש"י: 'אלא לעול על צוואריהם ניתנו' (ר"ה כח,א), וכמאמרו 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין' (קידושין ל,ב), הרי שצריך את עול התורה והמצוות לנצח בהם את היצה"ר. והנה איתא ברמב"ן (דברים לו,ו) על הפסוק: 'ומל ה' אלוהיך את לבבך' שלימות המשיח תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוו להם הלב למה שאינו ראוי, ואל יחפוץ בו כלל. ולפי זה יתפרש מאמר חז"ל: 'מצוות בטלות לעתיד לבוא' - דהיינו העול של המצוות, ששוב לא יצטרכו לכפיית הר נגד היצר, רק הטבע יהיה שיעשו המצוות ולקיים רצון ה'". עושים את התורה אבל לא כ"מצוות".

מסלול 1: יום ג לפרשת בא
מסלול 2: יום ה לפרשת וארא